

Олег ЗАРУБІНСЬКИЙ: «Наші дідусі й бабусі мають почуватися, як американські: у 80-річному віці мати бажання і змогу гайнути на Шпіцберген, щоб ведмедя білого побачити»

Якщо роботодавець відмовлятиме в працевлаштуванні людям передпенсійного та пенсійного віку, його потрібно притягувати до відповідальності. Така ідея законопроекту № 10486 «Про запобігання дискримінації щодо осіб літнього й похилого віку в Україні». Одним зі співавторів цього документа є Голова Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин Олег ЗАРУБІНСЬКИЙ.

24

Винних — до суду

— Олега Александровичу, чи часто до вас, як до голови профільного комітету, надходять скарги від людей, котрих не беруть на роботу лише тому, що вони вже немолоді?

— На жаль, таких випадків дуже багато. Роботодавці не хочуть працевлаштувати людей після 50 років не тому, що в них недостатній кваліфікаційний рівень чи такі працівники менш дисципліновані (зазвичай, як свідчить практика, старші працівники набагато старанніші, в них вища кваліфікація й неоціненний досвід, якого бракує молодим), а саме через вік. Часто єдиний аргумент, що висувається в разі відмови працевлаштування на ту чи іншу посаду, звучить так: мовляв, вам уже не 25. Таке ставлення до старшого покоління я вважаю неприпустимим, за дискримінацію через вік потрібно притягувати до відповідальності.

— Яким чином?

— Покарання за те, що людині відмовляють у прийнятті на роботу лише через вік, має бути серйозним. Символічний штраф роботодавця не злякає. У законопроекті вказано, що особи, винні в порушенні законодавства України про запобігання дискримінації щодо осіб літнього й похилого віку, несуть за це кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та майнову відповідальність. Якщо керівник підприєм-

ства відмовляє людині старшого віку в працевлаштуванні, то він зобов'язаний письмово вказати причину. Це необхідно для того, щоб громадянин зміг звернутися до суду і відстояти свої права. Коли наш законопроект виносився на громадське обговорення, то вже сам факт його появи змусив багатьох роботодавців змінити підходи до прийняття людей на роботу. За моїми спостереженнями, протягом останнього року майже вдвічі зменшилася кількість оголошень про вакансії, де вказана вимога до віку претендентів.

Утім, ліквідувати віковий ценз під час прийняття на роботу — не єдина мета, яку ми поставили в законопроекті «Про запобігання дискримінації щодо осіб літнього й похилого віку в Україні». Тут також ідеться про гарантії прав літніх людей і людей похилого віку в політичній та економічній сферах. Зокрема, гарантується право бути обраним в органи державної влади та місцевого самоврядування, не допускається встановлення будь-яких прямих або непрямих обмежень залежно від віку під час прийняття осіб літнього й похилого віку на державну службу та службу в органах місцевого самоврядування (зокрема й на конкурсній основі), гарантується отримання кредитів, позик та інших фінансових ресурсів на рівних умовах з іншими фізичними особами тощо.

– У чому полягає істотна різниця між запропонованим вами законопроектом і Законом України «Про основи соціального захисту ветеранів праці та інших осіб похилого віку»?

– У нашому законопроекті нема конкретних цифр на зразок того, якою має бути пенсія чи скільки потрібно страхового стажу для її нарахування. Ідеться про комплексно-рамковий закон, який визначатиме нову антидискримінаційну філософію України щодо громадян літнього й похилого віку. До речі, в українській Конституції не має положень про вікову дискримінацію. Отже, законопроект № 10486 ліквідує прогалини, які законодавець допустив ще 1996 року, розробляючи Основний Закон.

– Які категорії громадян, згідно з вашим законопроектом, підпадають під поняття «особа літнього» й «особа похилого віку»?

– Згідно із законопроектом № 10486 особами літнього віку вважаються чоловіки і жінки старші за 50 років; особами похилого віку – чоловіки віком 60 та жінки віком 55 років і старші, а також особи, яким до досягнення загального пенсійного віку залишилося не більш як півтора року. На мій погляд, такі формулювання – не образа для старшого покоління. Роки – не тягар, а мудрість і досвід. Молодому поколінню потрібно про це пам'ятати і ставитися до старших людей як до рівноцінних членів суспільства. Вважаю, наш законопроект досить актуальний і потрібний. Про це, до речі, свідчить і

Фото Юлії МУРЗИ.

статистика: сьогодні в Україні проживають 16 мільйонів громадян (тобто понад третина населення) віком старших за 50 років. Саме для них і розроблена ця законодавча ініціатива.

– Згідно з текстом пояснювальної записки, ухвалення законопроекту «дозволить покращити становище літніх людей, захистити їхні права, знизити рівень соціальної напруженості в суспільстві». Чому ви так вважаєте?

– Суть законодавчих змін така: літні люди та люди похилого віку в Україні потребують не лише покращення матеріального становища, а й гарантій морально-психологічного комфорту в суспільстві. Наші дідуся й бабусі мають почуватися, як аме-

риканські: мати бажання і змогу у 80-річному віці гайнути на Шпіцберген, щоб ведмедя білого побачити.

– Про якого ведмедя може йтися, коли в нашому суспільстві відчувається певний конфлікт поколінь?

– Конфлікт поколінь був завжди: історики знайшли папіруси ще часів Давнього Єгипту: там написано, що молодь погано поводить себе і старших не слухається. Вважаю, що повагу до людей старшого віку треба узаконити. Якщо молоде покоління гідно ставитиметься до старшого, то, відповідно, й старші не звинувачуватимуть молодь у віковій дискримінації. Це, у свою чергу, поступово приведе до зменшення соціальної напруженості в суспільстві.

Витрати... совісті

– У пояснювальній записці йдеться про фінансове обґрунтування: «Реалізація законодавчої пропозиції потребує незначних матеріальних та інших витрат за рахунок державного та місцевих бюджетів». Чи можете назвати хоча б приблизну суму? З яких джерел ці гроші надходитимуть до бюджетів?

– Реалізація цих законопроектів не потребує особливих матеріальних витрат. Ідеться не про підвищення пенсій чи якісь додаткові матеріальні блага для літніх людей і людей похилого віку. Найголовніше – потрібно змінити ставлення до них з боку суспільства. Це не потребує вкладання коштів. Образно кажучи, потрібні лише витрати совісті наших громадян.

– Ваш законопроект, як відомо, був представлений у Європейському союзі пенсіонерів. Як у цій міжнародній організації оцінили ваші ідеї?

– Дуже позитивно. Зауважу, що Україна – не перша держава, яка вирішила боротися з дискримінацією літніх людей і людей похилого віку. Таке явище є навіть у найрозвиненіших європейських країнах. Там воно називається

ейджізм (від англ. age – вік). Європейці та американці дуже активно борються проти таких проявів. Якщо, наприклад, ви у Швеції назвете пенсіонера старим дідом, то це для вас навіть може закінчитися ув'язненням. А в США за відмову в прийнятті на роботу (лише на підставі немолодого віку) винуватцю загрожує суд і солідний штраф у вигляді компенсації моральної шкоди.

– Чому, на ваш погляд, в Україні досі не ліквідували таких законодавчих прогалин?

– Антидискримінаційне законодавство – це тренд сучасності. Саме тому в країнах Євросоюзу воно на чільному місці. Бо що менше дискримінації, то цивілізованіше суспільство. Звісно, позбутися на сто відсотків дискримінаційних проявів неможливо. Завжди знайдеться якийсь індивід, котрий захоче компенсувати свою нікчемність, ображаючи інших. Завдання держави – мінімізувати ці прояви до такого рівня, щоб вони були поодинокі. Якщо в нас буде закон про запобігання віковій дискримінації, старші люди зможуть відстояти свої права. Відповідно, й випадків дискримінації буде значно менше.

Розмову вела
Ірина БІРЮКОВА.

Добірка журналу Віче

Згідно зі статтею 24 Конституції України всі громадяни нашої держави мають однакові права та рівні перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Проте згідно з рішенням Конституційного Суду (справа № 1-16/2007 від 16 жовтня 2007 року) в Основному Законі вік людини не віднесено до «інших ознак», що згадуються у статті 24. Окрім того, в Україні не застосовують на практиці ні Принципи Організації Об'єднаних Націй щодо літніх людей, ні норми Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права (ООН), ні вимоги Хартії про запобігання дискримінації осіб похилого віку. В сучасних умовах наші дідуся й бабусі фактично не мають досвіду досудового та судового захисту своїх інтересів. З цієї причини роботодавці можуть безперешкодно дискримінувати їх за віковою ознакою.

